

‘De Ontferming van de Heer’

Voorganger: Ds. Jurjen Zeilstra

Lezingen:

1^e schriftlezing: Micha 4, 1-5

2^e schriftlezing: 1 Johannes 1, 1-7

3^e schriftlezing: Johannes 21, 15-24

Inleiding

In de week dat Holocaust Memorial Day plaats vindt om de gruwelen van de concentratiekampen te gedenken, sterven meer dan 400 bootvluchtelingen op de Middellandse Zee. Op de zondag die vanouds de naam ‘De ontferming van de Heer’ (*Misericordia Domini*) draagt, staat het visioen van de volkenvrede uit Micha centraal. Hoe verhoudt zich de opdracht aan de leerlingen, ‘hoedt mijn lammeren’ tot deze droom van God? Helaas kunnen we vaststellen dat, hoezeer Petrus en de anderen waarschijnlijk hun best hebben gedaan, Micha 4 vandaag verder weg lijkt dan ooit. Immers de bereidheid gezamenlijk te leren over de vrede van God is niet alleen bij terroristen, maar ook bij de machtige landen, ver te zoeken. Wat is dan de kracht van dit beeld?

Het thema: De gastvrijheid van de stad van God

Gemeente van Christus,

wat hebben de volken in Jeruzalem te zoeken? Het grote visioen van Micha, dat ook in het profetenboek Jesaja te vinden is,¹ heeft Israël zelf verbaasd. Men was gewend aan gewelddadige oorlogen. Het is een biologisch feit dat vitale levensvormen van nature agressie kennen. Voor jezelf opkomen is nodig in de natuur. De verschillende levensvormen leven nu eenmaal grotendeels ten koste van elkaar. Dat is al zo voor de plantjes in het bos. Waar het ene boompje groeit is voor het andere boompje nu eenmaal geen ruimte, voeding en licht genoeg om tot ontwikkeling te komen. De natuur kent geen mededogen. Soorten komen op en gaan ten onder. Er heeft niemand een traan gelaten terwijl de dinosaurïërs uitstierven. En wij mogen wel dankbaar zijn, want de kans is klein dat mensen zich uit kleine zoogdieren hadden ontwikkeld, onder het regime van de dino’s.

Wie zo naar de wereld van de volkeren kijkt, lacht om de onbeholpen pogingen van het internationaal recht om een beetje orde in de chaos te stichten. Waar de belangen maar groot genoeg zijn, wordt immers het recht als vanzelf aan de laars gelapt. Komt het voordelig uit, dan doet men er graag een beroep op. Maar de grote landen piekeren er meestal niet over om zich te binden aan lastige regels, wanneer dit in hun nadeel is. Kleine landen hebben meer belang bij goede regels, maar ook zij argumenteren vaak egoïstisch. En

het hele vloerkleed lijkt onder het internationaal recht te worden uitgetrokken, wanneer we niet eens meer over volken en staten kunnen spreken. In tal van landen is het intern een bende. Soms wordt er op ingrijpen van buitenaf aangedrongen, maar het lijkt op dweilen met de kraan open.

Wij leven in een tijd dat met name in het Midden Oosten, maar ook in Afrika, het geweld weer enorm is opgelaaid. In vele landen is het buitengewoon onrustig. Heel vaak speelt een al dan niet serieus te nemen beroep op godsdienst daarbij een grote rol. Triest genoeg zijn er in onze tijd kennelijk vrij gemakkelijk legitimaties aan bepaalde vormen van de islam te ontlenen die geweld in de ogen van de plegers rechtvaardigen. Kennelijk ook, is een geweldige onvrede onder de mannen en vrouwen die zich als strijder laten rekruteren. Ook merken we dat jongeren in West Europa gevoelig kunnen zijn voor de propaganda, soms niet eens omdat ze geen opleiding of werk zouden hebben. Dat is moeilijk te begrijpen. Religieuze motieven laten zich vaak niet reduceren tot sociaal-economische drijfveren. Daar waren onze politici, daar zijn wij, niet op voorbereid. Wij hadden gedacht dat de tijd van de godsdienstoorlogen voorbij waren. Wij zagen de felheid die ook het christendom heeft gekend, in Europa langzaam verdwijnen. Kerken gingen op musea lijken, cultureel interessant, maar geen zaak meer van leven of dood. Wij waren het geloof als een vriendelijke bron van troost gaan beschouwen en, een beetje oneerbiedig gezegd, een geheel vrijwillige liefhebberij, voor wie er nog aardigheid in had.

Welnu, we zijn ruw wakker geschud uit ons secularisatiedutje. Gewelddadige moslimextremisten deinzen er niet voor terug oeroude bevolkingsgroepen met een eigen religieuze traditie uit te roeien of minstens te verdrijven. Yezedi’s, christenen, Sjiiitische moslims, maar ook gematigde Soennieten en Koerden zijn hun leven niet zeker als de strijders van de zogenaamd Islamitische Staat eraan komen. Maar ook de cultuurschatten in musea, die getuigen van de oorsprong van de beschaving, worden zonder pardon en in naam van Allah kort en klein geslagen. Als je zo openlijk demonstreert werkelijk niets te willen weten van het verleden, komt de toekomst er wel heel onveilig uit te zien.

De Taliban, Al Quaida, Boko Haram en Al Shabaab, om maar een paar fijne clubs te noemen die regelmatig opduiken in het avondnieuws, het zijn beslist geen theekransjes die zich toeleggen op collectes voor het goede doel. In december nog schoten de Taliban 141 leerlingen en leraren dood bij de inval in een school in Peshawar, Pakistan. Bij de aanval op de studentencampus bij een universiteit in Kenia, waarbij pas nog 148 mensen werden vermoord door Al Shabaab, werd door de terroristen tot de studenten geschreeuwd: 'Als je de koran niet kent, dan moet je op de grond gaan liggen. Als je hem wel kent mag je weg.' Afgelopen week een jaar geleden werden door Boko Haram in Nigeria bijna 300 schoolmeisjes ontvoerd. Ondanks de campagne 'Bring back our girls' zijn ze nog steeds niet terug: Meer dan 200 meisjes worden nog steeds vermist. De slappe Nigeriaanse staat zit met de handen in het haar. Het is bijna niet te geloven dat er nog altijd geen spoor van hen te vinden is. Het land Jemen is totaal ontwricht door Al Qaida en Sjiitische opstandelingen en andere landen, het leidende land in de regio, Saudi Arabië voorop, weten niet veel beters te doen dan de heleboel maar plat te bombarderen. In een Palestijns vluchtelingenkamp bij Damascus is recent gruwelijk huisgehouden door strijders van de zogenaamde Islamitische Staat. Is het een wonder dat in deze wereld grote stromen vluchtelingen niet te stoppen zijn?

Ik lees in de bijbel een oproep je af te wenden van godsbeelden die louter bevestigend gebruikt worden in de strijd om het bestaan.

Laat andere volken hun eigen goden volgen -
wij vertrouwen op de naam van de Heer,
onze God,
voor eeuwig en altijd.²

Natuurlijk kun je ook dat lezen als een zelfbevestiging en dat heeft Israël ook wel gedaan. Maar het zijn juist de keren dat Israël dit *niet* doet, die zo'n indruk hebben gemaakt. Juist door ervoor terug te deinzen de Eeuwige God tot je stamgod te degraderen, ontstaat een universeel aansprekend godsbeeld, in staat tot verbinden over mensengrenzen heen. Juist door het verhaal van je eigen volk vooraf te laten gaan door een verhaal over de hele aarde als de schepping van die Eeuwige God, krijgt je godsgeloof diepte. Tenslotte vereert Abraham, vereert Mozes, vereren de Israëlieten, vereren ook wij, niet onze eigen god, maar de Schepper van alles en iedereen. Deze God erkennen wij als de bron waaraan ons afwegen van goed en kwaad kostbare argumenten ontleent. Deze God is ons vriendje niet, geen projectie van onze belangen. Zodoende zouden wij hem naar beneden trekken. Maar het is precies uit eerbied voor deze God, dat wij kritisch

omgaan met onze eigen natuurlijke geldingsdrang. Wij beseffen het: Wie deze God zou prijzen terwijl hij een bom gooit, die vloekt. In deze God is geen duisternis.

Het is moeilijk om in de koran een met Micha's vredesvisioen vergelijkbare tekst te vinden, Ik heb echt mijn best gedaan. Het dichtst bij komt misschien Sura 49,13:

O gij mensen,
Wij hebben u geschapen
uit man en vrouw
en Wij hebben u gemaakt
tot volksgroepen en stammen
opdat gij elkander zoudt leren kennen.
De meest aangeziene onder u bij God
is de meest vrezende uwer.
God is wetend en wél-onderricht.³

Over de God van vrede en gerechtigheid gaat het wanneer er door de profeet Micha wordt gesproken:

Vanuit de Sion klinkt zijn onderricht,
vanuit Jeruzalem spreekt de Heer.⁴

Dat is de enige reden dat volken zullen samenstromen in Jeruzalem, om de vrede te leren van de God die alle culturen en talen te boven gaat. Dat is de gastvrijheid van de stad van God.

Het is in naam van deze God, dat de opgestane Christus zijn leerlingen in een onrechtvaardige wereld tot de orde roept. Hij heeft ze samengeroepen met het doel om ze uit te zenden als vredeboden.⁵ Hij roept mensen op om voor elkaar te zorgen, naar elkaar om te zien en hij gebruikt het beeld van de herder en de schapen. Ik geloof niet dat het juiste antwoord is dat wij te midden van deze gewelddadige wereld de godsdienst afzweren. Er zijn mensen die daarvoor pleiten. Zij geloven dat de samenleving beter af is zonder religie. Ik denk het omgekeerde. Juist door je geroepen te voelen het beste uit je eigen traditie naar boven te halen zul je een vredestichter kunnen zijn. Dat kan heel moeilijk zijn. Toch is het voor ieder mens de opdracht.

Religie heeft een kostbare functie, in onze Westerse materiële wereld sterk verwaarloosd. Ik bedoel de zin die ook een wetenschapper als Charles Darwin, die ik heel hoog heb, onderkende, dat religie een beschavende werking heeft, die mensen aan elkaar verbindt, hun persoonlijke belangen relativeert en die in staat is toe te voegen aan de kwaliteit van het leven.⁶ Religie betekent 'opnieuw verbinden'. Niet alleen christenen, maar ook moslims van allerlei stromingen en joden, kunnen in hun eigen religieuze

traditie kostbare verbindende woorden en beelden vinden. Daartoe mogen wij elkaar oproepen, daar zijn wij op aanspreekbaar. Natuurlijk hebben wij dan onze eigen identiteit, maar gerechtigheid, gastvrijheid en naastenliefde zijn de onschatbare bouwstenen waarmee vrede wordt gesticht. Die waarden hebben voedsel nodig. Laten wij ons concentreren op de liefde van Christus als ons onmisbare tegenwicht, in een gewelddadige wereld. Wil je iets voor hem doen? ‘Weid mijn lammeren ... Hoed mijn schapen ... Weid mijn schapen.’

Toen zag ik de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem, uit de hemel neerdalen, bij God vandaan. [...] Ik hoorde een luide stem vanaf de troon, die uitriep: ‘Gods woonplaats is onder de mensen, hij zal bij hen wonen. Zij zullen zijn volken zijn en God zelf zal als hun God bij hen zijn. Hij

zal alle tranen uit hun ogen wissen. Er zal geen dood meer zijn, geen rouw, geen jammerklacht, geen pijn, want wat er eerst was is voorbij.’⁷

Amen.

Uitzending en zegen

Wanneer u vanhier gaat, weet het gezegende mensen te zijn, burgers van de stad van de vrede, bestemd voor de vrede van het Koninkrijk van God. Ga met deze God en Hij zal met je zijn. Maar niet zonder aandacht voor de verschoppelingen van deze aarde.

De genade van onze Heer Jezus Christus,
de liefde van God,
de gemeenschap van de Heilige Geest,
met jullie allen.

Noten

¹Cf. Micha 4, 1-5 en Jesaja 2, 2-4.

²Micha 4,5.

³Sura 49,13 in: *De Koran*, vert. J.H. Kramers, Amsterdam/Antwerpen 1997, 437.

⁴Micha 4,2c.

⁵Johannes 20,21.

⁶Darwin, Ch., *The Descent of Man and Selection in Relation to Sex* (1871) in: Wilson, E.O. (ed.), *From so Simple a Beginning. The Four Great Books of Charles Darwin*, New York/London 2006, 816 en 837. Zie ook: idem, *The Expression of the Emotions in Man and Animals* (1872), ibidem, 1483: ‘On the one side the input of religion on human history has been beneficent in many ways. It has generated much of which is best in culture, including the ideals of altruism and public service. From the beginning of history it has inspired the arts. Creation myths were in a sense the beginning of science itself. Fabricating them was the best the early scribes could do to explain the universe and human existence. Yet the high risk is the ease with which alliances between religions and tribalism are made.’ Cf. Spencer, N., *Darwin and God*, London 2009.

⁷Openbaring 21, 2-4

Figuur 1: Militanten van IS verwoestten een standbeeld in het museum van Mosul

Figuur 2: Tapisserie Nieuw Jeruzalem